

ДОСВІД США ЩОДО ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У СУДОВІЙ СИСТЕМІ

Євген Юрійович ШАПТАЛА,

кандидат юридичних наук

Судова система Сполучених Штатів має досить довгу «корупційну історію». Корупція пронизувала кожен аспект дореволюційної Америки, від митних органів до колоніальних суддів. Корупція в Сполучених Штатах лише погіршилася через століття після революції, коли політики кінця 19 століття брали «надзвичайно великі хабарі від корпорацій і вимагали відкатів, оскільки простягали руку допомоги з відкритою долонею». Америка на початку XX століття в багатьох відношеннях мала системну корупцію, подібну до тієї, що спостерігається в сучасних країнах, що розвиваються. Навіть на початку 2000-х років судді штатів зазнавали критики не лише за індивідуальну корупцію, але й за повсюдні, системні корупційні кола. Відверте хабарництво — це лише одна з проблем: судді штатів також відомі тим, що займаються незаконним привласненням державних ресурсів, «кумівством» під час призначення адвокатів та «здиранням грошей зверху». Однак, попри навколишнє середовище, федеральна судова система — більш-менш з першого дня — була здебільшого вільною від корупції. Як зазначав професор Метью Стівенсон, навіть у досить корумпованому дев'ятнадцятому столітті «принаймні на федеральному рівні інституції правосуддя — суди та прокурори — здавалися відносно чистими та в основному функціональними». Федеральна судова система та федеральні прокурори, скоріше, служили контролем над корупцією на рівні штатів та місцевих органів влади, «особливо у другій половині двадцятого століття». Ця тенденція продовжується й донині: хоча федеральна судова система становить 5% усіх суддів у Сполучених Штатах, на неї припадає лише 0,2% відомих випадків хабарництва суддів [0].

Основою боротьби Америки з корупцією є її надійна правова база. Кілька ключових законів формують основу федеральних зусиль щодо боротьби з корупцією: 1) Закон про боротьбу з корупцією за кордоном (FCPA): Цей закон спрямований на боротьбу з підкупом іноземних посадовців, забезпечуючи чесну

конкуренцію американських компаній на світовій арені. Він забороняє корупційні платежі іноземним посадовцям з метою отримання або утримання бізнесу; 2) Закон про боротьбу з відкатами: Цей закон забороняє обмін будь-чим, що має цінність, з метою впливу на укладання федерального контракту або субпідряду. Він розроблений для запобігання корупції у процесах федеральних закупівель; 3) Шахрайство у сфері чесних послуг: Згідно з цим законом, державним службовцям заборонено брати участь у схемах, спрямованих на позбавлення громадян права на чесні послуги. Це часто пов'язано з хабарництвом або відкатами; 4) Закон Гоббса: Цей закон криміналізує фактичне пограбування чи вимагання, або спробу такого пограбування, що впливає на міждержавну або зовнішню торгівлю. Він часто використовується у справах, пов'язаних з корупцією в державному секторі. Ці статuti не є вичерпними, але представляють основні інструменти, що використовуються федеральною владою для переслідування корупції. Правова база підкріплена численними іншими законами та нормативними актами, які разом спрямовані на запобігання корупційній практиці та покарання за неї [0].

Виконання антикорупційного законодавства підтримується різними механізмами, зокрема: 1) Розслідування: Федеральні агентства, такі як ФБР, проводять ретельні розслідування для виявлення корупційної діяльності, часто співпрацюючи з міжнародними органами у справах, що стосуються іноземних юридичних осіб; 2) Переслідування: Міністерство юстиції США веде переслідування у федеральних судах, де надаються докази, а обвинуваченим надається можливість захищати себе; 3) Винесення вироку: Після винесення обвинувального вироку судді призначають покарання, які можуть включати значні штрафи, позбавлення волі та інші стягнення, такі як конфіскація активів; 4) Програми комплаєнсу: Корпораціям рекомендується впроваджувати програми комплаєнсу для запобігання корупції. Ці програми часто є умовою врегулювання справ про корпоративну корупцію [0].

У боротьбі з корупцією в уряді США та судовій системі першочергове значення має сприяння етичним практикам та доброчесності. Це включає не лише впровадження політики, а й сприяння культурі, яка цінує прозорість, підзвітність та етичну поведінку. Доброчесність є однією з основних цінностей, яких

очікують від кожної судової влади та кожного судді, і слугує ключовим елементом успішної боротьби з корупцією. Саме завдяки доброчесності судова система може виконувати свої основні функції захисту прав людини та верховенства права, а також забезпечення рівного ставлення до кожного члена суспільства. Судова доброчесність запобігає корупції в суддівській системі, оскільки ці два поняття несумісні, і гарантує, що справи про корупцію вирішуються вільно, без неналежного зовнішнього впливу та таким чином, щоб ефективно усувати негативні наслідки корупції для її жертв та для суспільства в цілому. Важливо, що судова доброчесність також робить судову систему надійною, сприяючи довірі громадськості до її послуг та рішень [0].

Далі приділимо увагу ініціативам та практикам, які спрямовані на підтримку цих цінностей. Встановлення та дотримання етичних принципів має вирішальне значення для підтримки доброчесності в уряді та судовій системі. Ці принципи слугують основою для прийнятної поведінки та забезпечують основу для підзвітності. Тож, до останніх віднесено: 1) Кодекс поведінки, який окреслює очікувану поведінку державних службовців і містить чіткі рекомендації щодо вирішення етичних дилем. Це включає правила щодо прийняття подарунків, конфлікту інтересів та хабарництва; 2) органи етичного нагляду, - створення незалежних органів для нагляду за дотриманням етичних норм забезпечує швидке виявлення та усунення порушень. Ці органи відіграють вирішальну роль у забезпеченні прозорості та підзвітності; 3) підтримка викривачів, - заохочення та захист викривачів, які повідомляють про неетичну поведінку, є важливими для ефективного нагляду. Щоб дізнатися більше про те, як захист викривачів може допомогти у боротьбі з корупцією, відвідайте сторінку захисту викривачів [0].

Стійкість федеральної судової влади до корупції пояснюється наступними ключовими чинниками:

- по-перше, перешкоди для підкupu федерального судді значно вищі. Федеральні судді обіймають посади зі значно вищим престижем та вищою оплатою праці порівняно з їхніми колегами на рівні штатів, і тому мають більше втрат, якщо їх спіймають на вимаганні хабарів;

- по-друге, федеральні судді розглядають справи, які, як правило, мають вищі ставки, ніж судді штатів та місцевих суддів. Хоча стимул підкупити суддю для сприятливого результату може бути сильнішим у справах з вищими ставками, вищі ставки в цих справах також означають, що вони привертають більше уваги та пильності з боку громадськості;

- по-третє, відповідні відмінності у федеральних та державних справах виходять за рамки відносної середньої важливості справ у кожному з них. Судді штатів, як правило, розглядають ті види справ, де хабарництво є більш поширеним явищем;

- по-четверте, серед суддів штатів обрані судді становлять 87% від загальної кількості суддів штатів, але 99,5% відомих випадків хабарництва, сплаченого суддям штатів, стосуються обраних суддів. Якщо порівняти це з попереднім викладом, то хоча призначені судді штатів складають 13% від загальної кількості суддів штатів, лише 0,5% суддів штатів, які брали хабарі, були призначені, а не обрані. У числовому, а не у відсотковому вираженні різниця виглядає ще більш разючою: між 1967 і 2000 роками понад 2700 обраних суддів штатів брали хабарі, тоді як лише 14 призначених суддів штатів це зробили [0].

Таким чином, досвід США у протидії корупції в судовій системі є цікавим тим, що він поєднує глибоко вкорінену правову культуру, високий рівень інституційної незалежності та розвинені механізми контролю. Американська модель спирається на принцип верховенства права, який забезпечується чітким розподілом повноважень між гілками влади та обмеженням будь-якого надмірного впливу на суддів. Цікавою особливістю є те, що судді на федеральному рівні призначаються довічно, що усуває залежність від виборців або політичних циклів і мінімізує ризики корупційного тиску. Водночас така система доповнюється жорсткими процедурами перевірки кандидатів, у яких важливу роль відіграють як інституції, так і громадськість. США також мають розгалужену мережу органів, відповідальних за розслідування корупційних правопорушень у судовій сфері: від ФБР до спеціальних інспекційних підрозділів у системі Міністерства юстиції. Ця багаторівнева структура дозволяє уникати ситуацій, коли один орган контролює сам себе, забезпечуючи зовнішній і внутрішній

нагляд. Крім того, суддівська етика в США закріплена у спеціальному кодексі поведінки, який має майже нормативну силу й містить чіткі вимоги щодо конфлікту інтересів, подарунків, взаємодії зі сторонами процесу та публічної активності.

Список використаних джерел:

1. Explaining (the Lack of) Corruption in the US Federal Judiciary / URL: <https://globalanticorruptionblog.com/2022/07/11/explaining-the-lack-of-corruption-in-the-us-federal-judiciary/>
2. Combating Corruption in US Government and Judicial Processes / URL: <https://leppardlaw.com/federal/white-collar/combating-corruption-in-us-government-and-judicial-processes/>
3. Judicial integrity / URL: <https://www.unodc.org/corruption/en/learn/thematic-areas/judicial-integrity.html>